

4. Ориентация на индивидуальное исполнение или групповые формы работы. В современных организациях, какими бы ни были цели и задачи, для достижения результата важным является работа в команде. То есть все решения принимаются коллегиально, но общую стратегию развития разрабатывает руководство.
5. Уровень поощрения соперничества людей как внутри организации, так и за ее пределами. Разумное соперничество и конкуренция всегда способствуют как сплочению коллектива корпорации, так и укреплению межкорпоративных контактов и связей.
6. Уровень стабильности, т.е. надежность или постоянные изменения и стремление к дальнейшему развитию. Стабильность напрямую связана со степенью готовности к риску. Если общество стремится к устойчивому развитию, то в корпоративной культуре на первое место должна выйти готовность к изменениям, что сопряжено с возрастающей степенью грамотно просчитанного риска.

Проанализировав некоторые аспекты общества риска, можно утверждать, что в современном обществе риск возникает как социокультурная основа развития общества. Общество риска активно влияет на функционирование корпоративной культуры. Над человеком и над коллективом царит риск, который формирует основу их деятельности. Корпоративная культура может влиять на человека, только когда она сама стала частью риска.

Література

1. Аніщенко, В.О. Роль корпоративної культури у прийнятті управлінських рішень / В.О. Аніщенко // Актуальні проблеми економіки : науковий економічний журнал. — 2009. — № 3. — С. 64-72.
2. Кован, С.Е. Теория антикризисного управления предприятием : учебное пособие / С.Е. Кован, Л.П. Мокрова, А.Н. Ряховская ; под ред. М.А. Федотовой, А.Н. Ряховской. — М. : КНОРУС, 2009. — С. 45—91.
3. Пестова, Г.А. Управление в обществе рисков [Электронный ресурс] / Г.А. Пестова // Социология управления: учебное пособие. — М. : Академия Естествознания, 2011. — Режим доступа : <http://www.rae.ru/monographs/100-3470>.
4. Бек, У. Общество риска. На пути к другому модерну / У. Бек. — М. : Прогресс-Традиция, 2000. — 384 с.
5. Захарчин, Г.М. Корпоративна культура : навч. посібник [Електронний ресурс] / Г.М. Захарчин [та ін.]. — Львів: Новий Світ-2000, 2011. — 342 с. — Режим доступу : <http://nebotan.info/corporative/methodical.php>.
6. Бобров, В.Я. Основы рыночной экономики и підприємництво / В.Я. Бобров. — К. : Кондор, 2003. — С. 181—211.

Выхаваўча-адукацыйны працэс раннесярэднявечнага грамадства (VI – сярэдзіна XIII ст. н.э.): да пытання пра спецыфіку перыяду

В.А. Пілецкі,

Мінскі ўніверсітэт кіравання, г. Мінск, Беларусь

ekonhistbel@mail.ru

Як паказала праведзенае даследаванне, спецыфіка названай стадыі эвалюцыі выхаваўча-адукацыйнага працэсу — у яе пераходнасці. У гэты час адбылася карэнная трансфармацыя ў выглядзе пераходу ад першабытна-абшчыннай (ініцыяцыйнай), агульнай для ўсіх без выключэння падлеткаў родавага грамадства, формы перадачы грамадска значнага вопыту да сярэднявечнага тыпу выхавання і адукацыі. Апошні быў абумоўлены наяўнасцю школы як новай формы выхаваўча-адукацыйнага працэсу, а таксама наяўнасцю спецыфікі сацыяльна-прафесійнага зместу, метадалогіі і форм яго засваення.

Калі зірнуць цалкам на пачатковую гісторыю выхаваўча-адукацыйнага працэсу ў межах Беларусі, то варта адзначыць, што гістарычна першая (чалавечая), «стыхійна-ініцыяцыйная» форма выхаваўча-адукацыйнага працэсу развівалася прыблізна на стадыі ранняй родавай арганізацыі грамадства. Яе важнейшай асаблівасцю была немэтанакіраванасць набывання дзецьмі жыццёва-неабходных ведаў. Засваенне грамадскага вопыту адбывалася ў паўсядзённым жыцці і ва ўмовах непазнаннага навакольнага свету. Дзеці ў той час яшчэ не пазіцыяніраваліся адносна сваіх біялагічных бацькоў. Яны мелі статус «агульнаабшчынных» для ўсіх

членаў родавай супольнасці. Адбывалася гэта на фоне складвання парна-шлюбных палавых адносін і на матрыярхальнай сацыяльнай аснове. Каб стаць паўнапраўнымі грамадзянамі і быць прызнанымі роўнымі сярод дарослых членаў абшчыны, юнакі павінны былі публічна прадэманстраваць свае фізічныя здольнасці, цяглікасць і ўменні пры выкананні грамадска значных спраў. Такімі ў той час былі паляванне, рыбная лоўля, збіральніцтва ды іншыя заняткі.

З'яўленне наступнай ў гісторыі, «мэтанакіравана-ініцыяцыйнай» формы выхаваўча-адукацыйнага працэсу адпавядае перыяду развітай родавай арганізацыі першабытнага грамадства. Храналагічна яе фарміраванне на тэрыторыі Беларусі супадае з новакаменным векам (неалітам). У археалагічнай перыядызацыі гэта 5—2-е тысячагоддзі да н.э. Якім чынам перадаваліся веды ў самы ранні перыяд мэтанакіраванага выхаваўча-адукацыйнага працэсу? Сказаць адназначна (на дадзеным узроўні развіцця гістарычнай навукі) пакуль немагчыма. Хутчэй за ўсё гэты занятак яшчэ не быў канкрэтна аддзелены ад паўсядзённага жыцця, і ім, як свярджваюць этнографы, якія вывучалі праблемы выхавання ў сучасных рэліктавых народаў, займаліся ўсе дарослыя члены родавага калектыву.

Этапу разлажэння родавай арганізацыі грамадства (2-е тыс. да н.э. — V ст. н.э.) і станаўлення феадальных адносін у дахрысціянска-язычніцкую эпоху (VI—X стст. н.э.) адпавядала форма выхаваўча-адукацыйнага працэсу, якую вучоныя-фалькларысты зафіксавалі ва ўсходнеславянскіх народаў на прыкладзе дзейнасці так званых «лясных» [1], ці «мужчынскіх» [2], дамоў. Цяпер ужо падрыхтоўка падрастаючага пакалення станавілася жыццёва неабходнай для грамадства справай. Узровень развіцця грамадства ўжо быў настолькі высокі, а колькасць ведаў, назапашаных грамадствам, настолькі вялікая, што без спецыяльнай падрыхтоўкі малады чалавек не мог стаць паўнапраўным членам грамадскай супольнасці. Гэты перыяд развіцця выхаваўча-адукацыйнага працэсу адметны сярод іншых і тым, што ўпершыню ў гісторыі чалавецтва перадача падрастаючаму пакаленню жыццёва неабходных ведаў ажыццяўлялася спецыяльнымі людзьмі, у спецыяльна адведзеных месцах, з адпаведным рэлігійна-містычным і абрадава-рытуальным забеспячэннем.

У перыяд зараджэння дзяржаўнасці на тэрыторыі Беларусі і хрысціянізацыі беларускіх зямель, пачынаючы з VIII—X ст. н.э., распачаўся перыяд пераходу ад першабытных агульнаабшчынных (ініцыяцыйных) форм узроставай сацыялізацыі падлеткаў да школьна-рэлігійнай практыкі перыяду Сярэднявечча. У гэты час адбылося з'яўленне паняцця «школа». На працягу пэўнага перыяду першыя школьна-рэлігійныя структуры яшчэ суіснавалі з абшчынна-ініцыяцыйнымі формамі падрыхтоўкі дзяцей. Разам з тым само грамадства падверглася аб'ектыўна-гістарычнай трансфармацыі. Замест аднароднай сацыяльна-маёмаснай першабытнай структуры, абумоўленай нізкім узроўнем развіцця прадукцыйных сіл, пачало зараджацца сацыяльна-класавае грамадства. Гэта адразу ж змяніла сітуацыю ў выхаваўча-адукацыйным працэсе. Новыя сацыяльна-класавыя групы (сяляне-абшчыннікі, рамеснікі, племянная знаць, што паступова феадалізавалася, і язычніцкія жрацы) адразу ж пачалі арганізоўваць свае ўласныя формы перадачы грамадска значнага вопыту дзецям. Да таго ж сам змест выхавання і адукацыі пачаў набываць, акрамя агульначалавечых (што было раней), сацыяльна-прафесійныя параметры.

У асяроддзі кожнай з новых сацыяльна-класавых груповак з'явіліся спецыфічныя навыкі і ўменні, якія мелі каштоўнасць толькі для прадстаўнікоў дадзенай канкрэтнай групы насельніцтва. Іншым яны былі зусім непатрэбныя або нават шкодныя (ці нават зусім недазволеныя для разумення — ажно да сакрэтнасці). Так, напрыклад, меў прыкметы сакрэтнасці пэўны пералік прыёмаў грамадска-ідэалагічнага ўздзеяння жрацоў на супляменнікаў. Інфармацыя для вузкага кола феадальнай арыстакратыі былі элементы палітычных навыкаў, патрэбныя прадстаўнікам кіруючага кола вузкага феадальна-княжацкага асяроддзя. Сваімі спецыфічнымі навыкамі валодала і сацыяльна-прафесійная група рамеснікаў, прычым у рамеснікаў розных спецыялізацый былі свае ўласныя прыёмы, метады і «хітрасці» прафесійнага майстэрства.

У гэтых умовах ранейшы падыход да ўзроставай сацыялізацыі падлеткаў, які быў прымальны ў часы маёмасна-аднароднага першабытнага грамадства, страціў сваю каштоўнасць. Формы і змест выхаваўча-адукацыйнага працэсу, такім чынам, змяніліся пад уплывам агульна-гістарычных фактараў. З'явіліся новыя падыходы да арганізацыі перадачы вопыту. І сам вопыт, сацыяльна-каштоўны для тых ці іншых груп сярэднявечнага грамадства, аказаўся дыферэнцыраваным. У перыяд IX—XIII стст. у выхаваўча-адукацыйным працэсе Беларусі з'яўляецца новая (хрысціянская) форма падрыхтоўкі дзяцей. У летапісных крыніцах яна атрымала назву «школа вучэння кніжнага». Гэта былі ўсходнехрысціянскія (праваслаўныя) рэлігійна-ідэалагічныя школьна-палітычныя ўстановы. Важнай мэтаю,

якая ўскладалася на іх царквой, была катэхізацыя (распаўсюджанне царкоўна-хрысціянскай дактрыны) у асяроддзі мясцовага насельніцтва. Школы арганізаваліся феадальнымі, рэлігійнымі і свецкімі палітычнымі ўладамі, зацікаўленымі ў хрысціянізацыі жыхароў сваёй краіны, часцей за ўсё насуперак волі насельніцтва [3, с. 53]. Акрамя катэхізацыі яны мелі мэту падрыхтоўкі ніжэйшага звяна царкоўна-ідэалагічнай іерархіі — прыходскіх святароў. Задачы стварэння вышэйназваных устаноў былі наступныя:

- а) фарміраванне сацыяльнай базы царквы як апоры феадалізму ў асяроддзі мясцовага насельніцтва;
- б) распаўсюджанне ўсходнехрысціянскай (праваслаўнай) дактрыны;
- в) барацьба з язычніцтвам і традыцыйнымі формамі падрыхтоўкі падрастаючага пакалення, што дзейнічалі ў папярэдні перыяд.

На гэтым этапе разам са «школамі вучэння кніжнага» ў межах тэрыторыі Беларусі яшчэ існавалі ранейшыя, традыцыйныя, дахрысціянска-язычніцкія формы перадачы вопыту. Перш за ўсё гэта былі агульнаабшчынныя «лясныя», ці «мужчынскія», дамы. Там арганізаваліся комплекс перадачы пэдагагічнай падрыхтоўкі падлеткаў (што ўключаў паведамленне ім важнейшых дасягненняў грамадства ў вытворча-здабытковай сферы і духоўна-абрадавай культуры), а таксама ажыццяўляліся ініцыяцыйна-экзаменацыйныя выпрабаванні моладзі. Але гістарычная перспектыва ўжо была не на іх баку. Агульнаабшчынныя формы пасупова адышлі ў нябыт. Агульначалавечы змест выхаваўча-адукацыйнага працэсу пачаў перадавацца ў сялянска-рамесніцкіх, жрэчаскіх і феадальна-княжацкіх формах. А духоўна-ідэалагічнае і маральна-псіхалагічнае выхаванне падлеткаў ажыццяўлялася ў катэхізічных «школах вучэння кніжнага».

Літаратура

1. Лурье, С.Я. Дом в лесу / С.Я. Лурье // Язык и литература. — М.: АН СССР, 1932. — С. 159—193.
2. Пропп, В.Я. Мужской дом в русской сказке / В.Я. Пропп. — Ленинград, 1939. — С. 174—198. (Ученые записки ЛГУ. Серия филологических наук; вып. 1).
3. Повесть временных лет / РАН; подгот. текста, пер., статьи и коммент. Д.С. Лихачева; под ред. В.П. Адриановой-Перетц. — СПб.: Наука, 2007. — 668 с. (Серия «Литературные памятники»).

Формационная и цивилизационная парадигмы развития истории и общества

Н.В. Рябоконь,

Минский университет управления, г. Минск, Беларусь

В классической форме формационная концепция развития общества была представлена в марксистской философии в середине XIX века.

Классики марксизма заявили о необходимости материалистического объяснения истории в противовес господствующим в то время идеалистическим воззрениям. За идейными побуждениями отдельных людей они выявили объективные законы, общие для всего исторического процесса развития человечества. Из большого многообразия социальных явлений ими был выделен определяющий материальный фактор — способ производства материальных благ, лежащий в основе периодизации исторического процесса развития через смену общественно-экономических формаций: первобытнообщинной, рабовладельческой, феодальной, капиталистической и коммунистической.

В формационной концепции развития общества смена общественно-экономических формаций происходит в результате возникших в способе производства материальных благ противоречий между новыми производительными силами и устаревшими производственными отношениями. Непосредственное выражение эти противоречия находят в классовой борьбе противоположных антагонистических классов, разрешение которых осуществляется посредством социальных революций, приводящих к замене одной общественно-экономической формации другой. Не случайно классики марксизма называли социальные революции локomotивами развития истории.

В последнее время в связи с обоснованием цивилизационного подхода к развитию истории ряд исследователей выразили критическое отношение к формационному членению общества. Они считают, что в рамках формационной парадигмы не учитывается роль субъективного фактора, а сама история развития общества представлена как объективный,